

ASIL İYİLİK*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Bakara Sûre-i Şerîfesi'nin 177. ayet-i kerimesindeyiz. Çok mühim noktalara topluca yer veren bir ayet-i kerime... Onun için kardeşlerimizin bu ayet-i kerimeyi özellikle dikkatle dinlemelerini, mümkünse ezberlemelerini rica edeceğim. Önce mübarek metnini okuyalım!

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ
وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَ وَآتَى
الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ
وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ
فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ
أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

(البقرة: ١٧٧)

(Leyse'l-birre en tüvellû vüçûheküm kıbele'l-meşriki ve'l-mağribi ve lâkinne'l-birre men âmene bi'llâhi ve'l-yevmi'l-âhiri ve'l-melâiketi ve'l-kitâbi ve'n-nebiyyîn, ve âte'l-mâle alâ hubbihî zevi'l-kurbâ ve'l-yetâmâ ve'l-mesâkîne ve'bne's-sebîli ve's-sâilîne ve fi'r-rikâb, ve ekâme's-salâte ve âte'z-zekâh, ve'l-mûfûne bi-ahdihim izâ âhedû, ve's-sâbirîne fi'l-be'sâi ve'd-darrâi ve hîne'l-be's, ülâike'llezîne sadekû, ve ülâike hümü'l-müttekün.) (Bakara, 2/177) Sadaka'llâhu'l-azîm.

a. İman Nedir?

Bu ayet-i kerime büyük vazifeleri ve çok geniş önemli temelleri, doğru akîdeyi ve inancı bildiriyor; kelimelerinin çatısı altında toplamış bulunuyor. Bunu göstermek için bir hadis-i şerif nakledelim:¹

¹ Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.299, no:3077; İbn-i Ebî Hâtim, *Tefsir*, c.I, s.433, no:1549; Ebû Zer RA'dan.

عَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا الْإِيمَانُ فَتَلَا عَلَيْهِ
(لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُؤُوا وَجُوهَكُمْ) إِلَى آخِرِ
الآيَةِ قَالَ ثُمَّ سَأَلَهُ أَيْضًا فَتَلَاهَا عَلَيْهِ ثُمَّ
سَأَلَهُ فَقَالَ إِذَا عَمِلْتَ حَسَنَةً أَحَبَّهَا قَلْبُكَ
وَإِذَا عَمِلْتَ سَيِّئَةً أَبْغَضَهَا قَلْبُكَ

(ك. وابن أبي حاتم عن أبي ذر)

(An ebî zerrin ennehû seele rasûlü'llàh SAS: Me'l-îmân?) Ebû Zerr-i Gıfârî RA Peygamber Efendimiz'e, "Yâ Rasûlallah, iman nedir?" diye sormuş. Yâni gerçek imanın, Allah'ın sevdiği imanın, Rasûlüllah'ın öğretmek murad ettiği güzel imanın inceliklerini öğrenmek için sormuş olduğu anlaşılıyor. Buna cevap olarak Peygamber SAS Efendimiz, (Leyse'l-birre en tüvellû vüçûheküm kıbele'l-meşriki ve'l-mağribi...) (Bakara, 2/177) ayet-i kerimesini okumuş.

Sonra Ebû Zerr-i Gıfârî tekrar sormuş. Yâni, "Bu ayeti anladım ama, iman nedir?" diye. Peygamber SAS Efendimiz, bu ayeti tekrar okumuş.

Sonra bir daha sormuş. Belki teferruat istiyor, belki başka bilgiler istiyor, belki umduğu başka cevap var. Tekrar sorunca, Peygamber SAS yine aynı ayet-i kerimeyi okumuş. Sonra Ebû Zerr-i Gıfârî Hazretleri'ne demiş ki:

(*İzâ amilte haseneten ehabbehâ kalbüke, ve izâ amilte seyyieten ebgadahâ kalbüke*)
Yâni, imanın tarifini mâdem ayrıca, bu ayet-i kerimedен ayrı bir beyan olarak beyan edilmesini istiyorsun, taleb ediyorsun, o zaman söyleyeyim:

“—İman, bir güzel ameli, haseneyi işlediğin zaman; Allah'ın rızasına uygun, dinin tavsiye ettiği güzel bir işi yaptığın zaman, kalbinin onu sevmesidir. Kötü bir işi, Allah'ın sevmediği bir işi yaptığın zaman da, kalbinin, gönlünün onu sevmemesidir, ondan üzülmесidir.” diye tarif etmiş. Ama, “İman işte böyle olur, mü'min insan böyle olur.” diye anlatmak için, üç defa bu ayet-i kerimeyi okumuş.

b. Ayetin Sebeb-i Nüzûlü

Bu ayet-i kerime ehl-i kitâba, yâni hristiyanlara ve yahudilere cevap olarak indirilmiş bir ayet-i kerime. Hristiyanlar ibadetlerinde doğuya, yâni *maşrika*, güneşin doğduğu tarafa dönerlerdi. Yahudiler de *mağribe*, yâni Beytü'l-Makdis taraflarına doğru, batıya doğru dönerlerdi. Umûmiyetle yönlendikleri yön buydu ve bunu önemli bir şey sayıyorlardı, üzerinde duruyorlardı.

Sonra, Peygamber Efendimiz Medine-i Münevvere'ye geldiği zaman, namazı kılarken Beytü'l-Makdis'i kible edinip, oraya doğru dönerken, gönlü Kâbe'yi arzu ediyor diye, temenni ediyor diye; İbrâhim AS'ın aziz hatıraları var, yeryüzünde ilk inşa edilmiş mâbed, çok mübarek bir yer diye, Allah-u Teâlâ Hazretleri Kâbe-i Müşerreffe'ye dönülmesini emredince; bu durum, yâni Beytü'l-Makdis'ten dönmek ehl-i kitâbın canını sıktı. Müslümanların bir kısmı da, bu hususta tereddüt ettiler. Onun üzerine kıblenin değiştirilmesinin Allah'ın emri olduğu, ona uyulması gerektiği bildirildi. Geçtiğimiz derslerde, bu kıblenin değiştirilmesi ile ilgili ayetleri okumuş, açıklamıştık.

Buna rağmen, yahudiler ve hristiyanlar kendi yönlerine dönmeyi, mühim bir şey gibi ön plânda tuttukları için, işin böyle maddî bir hareket olmadığı, aslında çok derin kökleri olduğu; yâni Allah'ın sevdiği, razı olacağı dinin, imanın çok daha derin temelleri olduğu, bu ayet-i kerimeyle anlatıldı. Binâen aleyh, sebep-i nüzûlü, bu hristiyanların ve yahudilerin kıblenin değişmesi üzerine itirazları, söylentileridir.

İbn-i Abbas RA'a göre de, bu mü'minler içindir. "Daha önceden başka yere dönülürken, sonra Kâbe-i Müşerreffe'ye dönülünce bu işten bazı mü'minler tereddüde düştüler? Onlara, 'Doğuya dönmeyin, batıya dönmeyin; Kâbe'ye dönün!' diye müslümanlara hitaptır." diye bu ayet-i kerimeyi İbn-i Abbas böyle tefsir etmiş, böyle izah etmiş.

c. Doğuya, Batıya Dönmek İyilik Değildir

Şimdi ilk önce âyet-i kerimeyi, dinleyenlerin anlayacakları şekilde, ağır ağır kelimeleriyle beraber açıklayalım. Sonra izahları yapalım:

(*Leyse'l-birre*) *Leyse*, değildir mânâsına Arapça bir kelime. İsim cümlelerinin başına geliyor, isim cümlesinin öznesini ötre okutuyor, yüklemine de üstün okutturuyor. Özelliği bu. Yâni i'rab dediğimiz, Arapça kelimelerin sonlarının okunması, dilbilgisi kuralları bakımından bu *leyse* fiilinin önemi bu.

Bir isim cümlesi, meselâ “Hava güzeldir.” gibi fiili olmayan bir cümle... İki isimden, bir isim ve bir sıfatın teşkil ettiği, bir özne bir yüklem olan cümleye *isim cümlesi* deniliyor. Bunun başına geliyor. “O öyle değildir.” mânâsına geliyor, anlamı olumsuzlaştırıyor.

Şimdi burada (*leyse'l-birre*), *birr* kelimesi üstün okunduğu için, bu yüklemi oluyor. Yâni, “Birr, iyilik, takvâ, iyi müslümanlık, iyi dindarlık değildir.” Ne?.. Şu sayılan şey iyi dindarlık değildir.

Nedir o?.. (*En tüvellû vücûheküm kıbele'l-meşriki ve'l-mağrib*) “Ey yahudiler, ey hristiyanlar! Sizin yönlerinizi doğuya veya batıya dönmeniz ve bu hususta Allah'ın ahir zaman peygamberine, vahyine, indirdiği Kur'an-ı Kerim'e itiraz edip Kâbe'ye dönülmesini kabul etmemeniz, bu hususta ileri geri konuşmanız dindarlık değildir. Asıl dindarlık böyle olmaz. (*Ve lâkinne'l-birre*)

Fakat asıl dindarlık, şöyle şöyle yapmaktır...” diye bütün ayet-i kerimenin geriye kalan kelimelerinde nelerin asıl dindarlık olduğu anlatılıyor.

Burada *birr* kelimesi, b-i-r-r; *r* harfi şeddeli yâni, iki tane. *Birr*, iyiliğin her çeşidine verilen bir isimdir. Yâni ibadet ve taat, itaat ve hayırlı ameller, sevap kazandıran şeyler... Yâni, sonuç itibariyle insanı Allah'ın rızasına, cennete götüren, sevap kazandıran faideli, güzel olan bütün hayırlı işlere *birr* denilir.

Umumiyetle biz sadece *birr* kelimesini kullanmayız. Çünkü Türkçe'de bir, iki, üç, dört diye sayı olarak bir var, belki bazıları bunu bilemez. Ecdadımız, dâimâ *takvâ* kelimesiyle beraber kullanmış. *Birr ü takvâ*; iyilik ve Allah'tan korkarak böyle titizce müslümanlık yapmak mânâsına beraber kullanılmış.

İyilik yapan kimseye de isim olarak *el-berrü*, yâni *be* harfi üstünlü olarak *berr* denilir. *Berren bi-vâlideyhi*, anne babasına iyilik yapan evlât mânâsına; veyahut *be*'den sonra *elif* gelerek *el- bârru*, yâni iyilik yapan kimse mânâsına ism-i fâil sigasıyla kullanılır.

İyilik diyelim biz, ama böyle anlayalım ki; Allah'a itaat mânâsına, sevap kazandıran, hayır hâsıl eden, insanı cennete götüren icraat demek. “*Birr*, sizin yüzünüzü doğuya veya batıya döndürmeniz değildir. Şu ayet-i kerimede, aşağıda sayılacak olan şeylerdir, asıl onlardır.” mânâsına.

Burada eğer hitab müslümanlara ise; “Ey müslümanlar, sizin daha önceden, kible belirlenmezden önce istediğiniz yöne namaz kılıyordunuz. O tarafa, bu tarafa dönüp kılıyordunuz. Şimdi kible emrolundu, artık o değildir.” diye böyle yorumluyorlar ama, daha ziyade yahudiler ve hristiyanlara hitab ettiği şeklindeki rivayet kuvvetli.

Bir de bazı kıraatlerde, (*Leyse’l-birrü*) diye okuyan kıraat alimleri var. O zaman *birr* kelimesi *leyse*’nin ismi oluyor; haberi (*en tüvellû*) oluyor. Şimdi bizim okuduğumuz gibi *birre* olunca, mânâda öncelik kazanmış oluyor. Yâni vurgulanmış oluyor. Haberin öne getirilmesi dikkati çekmek içindir. Yâni yüklemi öne getirmek... (*Leyse’l-birre*) okunduğu zaman, “İyilik değildir şunlar, şunlar; asıl iyilik şunlar şunlardır!” diye mânâ daha kuvvetli olmuş oluyor. (*Leyse’l-birrü*) dendiği zaman, düz, heyecansız bir hüküm söylenmiş oluyor. Ama sonuç itibariyle, mânâ ikisinde de aynı noktaya geliyor.

d. Asıl İyilik

(*Leyse’l-birre*) “İyilik değildir, iyi dindarlık değildir, iyi insanlık, iyi müslümanlık değildir, yüzünüzü batıya veya doğuya dönmek...”

(*Ve lâkinne’l-birre*) Bu *lâkin* de Türkçe’de kullanılan bir kelime. Bu da yine isim cümlelerinin başına gelir. *Leyse*’nin aksini yapar; yâni ismini üstün okutur, haberini ötre okutur. (*Ve lâkinne’l-birre*) “Fakat asıl iyilik şunları yapanların iyiliğidir...” diye, o sıralama

geliyor ondan sonra. O sıralamayı şimdi bir bir açıklayacağız. Önce bu sözü açıklayalım! Ona bağlı öteki mânâları kolay kavrayalım diye bu ana cümleyi açıklayalım:

“Sizin yaptığınız doğruya, batıya dönmek asıl birr değildir. Lâkin asıl birr, şunları şunları yapmaktır...” diye, derin dindarlığın temellerini bize Cenâb-ı Hak Teâlâ bildiriyor. (Ve lâkinne’l-birre) Burada *birr* kelimesini, *el-bârre* diye ism-i fâil sîgası şeklide okuyan kıraat alimleri de olduğunu kitaplar yazıyor. Yine o zaman, “İyi insan şunları yapan kimselerdir.” mânâsına gelir. *Birr* diye okunursa, “Asıl iyilik şunu yapanın iyiliğidir.” mânâsına geliyor o zaman.

(*Men*) “İyi bir dindar kimse o kimsedir ki; (*âmene bi’llâhi ve’l- yevmi’l-âhiri*) Allah’a inanır ve ahiret gününe inanır, (*ve’l- melâiketi*) ve Allah’ın meleklerine inanır, (*ve’l-kitâbi*) Allah’ın kitaplarına inanır.”

“Kur’an-ı Kerim’e inanır” diye de açıklayanlar var. Yâni *el- kitab*, kitap cinsinden Allah’ın ilâhi kitap olarak daha önceki peygamberlere indirdiği kitaplara inanır. Ama tekil olduğundan, “*Ve’l-kitâb*’dan maksat Kur’an’dır.” diyenler var.

Birinci söz daha tercih ediliyor. Çünkü arkasından, (*Ve’n- nebiyyîn*) “Peygamberlere inanır.” kelimesi geliyor. Eğer, “Peygambere” deseydi, o zaman bu (*ve’l-kitab*) Kur’an olurdu, peygamber de bizim Peygamber Efendimiz olurdu. Allah-u Teâlâ Hazretleri umûmî beyan ediyor:

“O kimsenin iyiliğidir ki asıl iyilik; o kimse Allah’a inanır, ahiret gününe inanır, meleklerle inanır, kitaba inanır, yani bütün kitaplara inanır; (*ve’n-nebiyyîn*) ve Allah’ın gönderdiği bütün peygamberlere inanır.”

El-hamdü lillâh, biz böyleyiz. Hamd ü senâlar olsun, Allah’ın bütün peygamberlerine inanıyoruz. Hepsinin gönlümüzde müstesnâ mevkîleri, makamları var. Mûsâ AS, İsâ AS, İbrâhim AS, Ya’kub AS, Yûsuf AS... Adem AS’dan Peygamberimiz’e kadar, hepsine inanıyoruz.

Sonra: (*Ve âte’l-mâle*) Bu *âtâ* fiili nereye bağlı? (*Men âmene*) *Âmene*’ye bağlı. Yâni asıl iyilik kimin iyiliğidir? “Hem şunlara şunlara iman eden ve hem de (*âte’l-mâle*) malı veren, (*alâ hubbihî*) sevgisi üzere...” Onu açıklayacağım, daha geniş bir şekilde söylenenleri nakledeceğim. “Malı sevgisi üzere verendir.”

Kime verendir?.. (*Zevi’l-kurbâ*) “Kendisiyle yakınlık bağları olanlara, (*ve’l-yetâmâ*) yetimlere... (*Ve’l-mesâkîne*) Kendi idaresini sağlayamayan, dâimâ insanlara muhtaç durumda olan miskinlere... (*Ve’bne’s-sebîl*) Yolculara, (*ve’s-sâilîn*) ve gelip isteyen, dilenenlere... (*Ve fi’r-rikâb*) Ve kölelikten kurtulmak isteyen insanlara malı verendir.” Yâni, “O kimsedir ki malı sevgisi üzere verir; yakınlarla, yetimlere, miskinlere, yolculara, dilenenlere ve esarete olanlara...”

(*Ve ekàme's-salâh*) Bu da yine *âmene'*ye bağlı. “Ve o kimsenin iyiliğidir ki, o kimse aynı zamanda hem şunlara iman eder, hem malı şunlara şunlara verir... (*Ve ekàme's-salâte*) Ve namazı dosdoğru, sapasağlam, dimdik kılar... (*Ve âte'z-zekâte*) Ve malının zekâtını verir... (*Ve'l-mûfûne bi-ahdihim izâ àhedû*) ve insanlarla ahdettikleri zaman, ahidlerine riayet eden kimselerin dindarlığıdır asıl makbul olan dindarlık.” Buradaki (*mûfûne*), yukarıdaki *men âmene'*deki *men'*e bağlı.

(*Ve's-sâbirîne fi'l-be'sâi ve'd-darrâi ve hîne'l-be's*) “Sabredenlerin birr ü takvâsıdır.” Nerede sabrediyorlar?.. (*Fi'l-be'sâi ve'd-darrâi*) “Fakirlik, yoksulluk durumlarında; hastalık, elem, keder durumlarında; (*ve hîne'l-be's*) ve savaş zamanında sabredenlerin birr ü takvâsıdır.”

(*Ülâike*) “İşte bütün bunları yapanlar, işte bunlar (*ellezîne sadakû*) dindarlığı dosdoğru olan, özü sözü doğru olan kimselerdir. (*Ve ülâike hümü'l-müttekûn*) İşte bunlar müttakî olanların, Allah'tan korkan, birr ü takvâ sahibi sıfatına hakkiyle layık olan müttakîlerin ta kendileridir.”

e. Allah'a İman

Ana mânâ bu... Şimdi kelime kelime üzerinde durarak açıklayalım:

Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki, asıl dindar insanın ilk sıfatı, Allah'a inanmasıdır. Yâni Allah'a inanmak, Allah'tan korkmak ve Allah'ın emirlerini tutmak önemlidir.

Yoksa öyle Allah'a itiraz edip, Peygamberini kabul etmeyip, Kur'an'ına sırt çevirip, doğuya dönmek, batıya dönmek iş değildir. Bunlar maddî hareketlerdir. Bunlardan önemli olan, bunun derinliğindeki daha önemli işleri yapmaktır.

Şimdi bu ayet-i kerimeyi iyice öğrenirse kardeşlerimiz, her yerde konuşmalarında gayet iyi bir şekilde bunları anlatırlar.

Allah'a iman en önemli oluyor. Allah'a iman edip bağlanmak, övünülecek dindarlığın, Allah'ın iyi kulu olmanın, kâmil insan olmanın ilk şartı oluyor. İnanacak ve doğru inanacak... Onun için Allah'a inancımızın, Allah'ın razı olacağı şekilde, Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de bildirdiği şekilde, Peygamber Efendimiz'in anlattığı şekilde; böyle abuk sabuk, efsane, masal, yalan, yanlış, şirk, küfür bulaşığı olmayan bir güzel iman olması lâzım!..

Güneş tanrı mıdır?.. Olamaz! Hangi ilim adamına sorarsan sor. Öküz tapınılacak bir mahlûk olabilir mi?.. Olamaz! Hazret-i İsâ tapınılacak bir varlık olur mu?.. Olmaz. Çünkü Hazret-i İsâ'dan önceki insanlar bu sefer neye tapınacaklardı? Eğer tapınılacak Hazret-i İsâ idiyse, Hazret-i Adem'e tapınılması lâzımdı veya Hazret-i Adem'in yerine Hazret-i İsâ'nın gelmesi lâzımdı. Nereden baksan, nasıl düşünsen, olmaz!

Hazret-i İsâ kendisi, kendisine tapınılmasını da söylememiştir. Söylemediği kesin. Allah'ın emrettiğini söylemiştir. Allah'ın birliğine

çağırmıştır. İnsanlar onu, mucizelerinden dolayı tanrı sanıyorlar. Halbuki gayet basit bir olay. Peygamberler Allah'ın sevgili kulları oldukları için, Allah onlara olağanüstü şeyler yapma meziyeti vermiştir.

Bizim Peygamberimiz'in de nice mucizeleri vardır. Müşriklerin gözleri böyle fal taşı gibi açılıp, hayretler içinde müşahede ettikleri "Allah Allah!" deyip böyle şaşırtdıkları mucizeleri vardır. Mûsâ AS'ın çeşitli mucizeleri vardır. Buraya kadarki ayetlerde okuduk. Kur'an-ı Kerim beyan ediyor, Peygamber Efendimiz beyan ediyor. Tur Dağı'nda, sihirbazlarla karşılaşmasında, Firavun'dan kurtulmasında...

İbrâhim AS'ın mucizeleri vardır, Nuh AS'ın mucizeleri vardır. Peygamberlerin mucizeleri olur. İsâ AS'ın da mucizeleri vardır. Hastaları iyi etmek vs... Ona tapmak doğru değil.

Başka ne var insanların tapındıkları?.. Dinler tarihini şöyle hatırmıza getirelim... Hele Yunanlılar'ın hiç tutulacak tarafları yok! İşi tamamen edebiyata ve masala boğmuşlar, Olimpos dağı, Zeus, harb tanrısı, şarap tanrısı, aşk tanrısı... vs. İşi tamamen saçmalamışlar. Tamamen şirk, korkunç bir şirk...

Sâsâniler, Persler; onlar işte iyilik tanrısı, kötülük tanrısı diye iki tanrı düşünmüşler; Yazdan, Ehrimen diye, aydınlık, karanlık diye. Halbuki karanlık, aydınlık bir ışık olayıdır, biliyoruz. Hiç bunun tanrı olmakla ilgisi yok.

Hepsini yapan Rabbü'l-âlemîn... Yeri göğü yaratan, yeri göğü idare eden, yerin, göğün mülkünün sahibi Allah'ın hepsi.

Demek ki iyilik de, kötülük de Allah'tan. Bütün mukadderâtı Allah takdir ediyor. Eğer bir kaç tane otorite, yâni tanrı, istediğini yapan merkez olsaydı, kâinatta birlik olmazdı, düzen olmazdı, kargaşa olurdu, çatışma, çarpışma olurdu. Bu fizik düzeni, kimya düzeni, bu muhteşem ahenk ve birlik olmazdı. Yer gök darmadağın dağılırdı. İşte o zaman Yunanlıların efsaneleri gibi, o tanrı o tanrıya saldırır, o onunla kavga eder, Olimpos dağındaki Zeus onlara kızar, bağırır, çağırır filan... Bunlar tiyatro konusu tabii.

f. Ahiret Gününe İman

Önce (*âmene bi'llâh*); yâni, “Dindar bir insan o kimsedir ki Allah'a iman etti.” Allah'a iman ettikten sonra önemli ikinci vasıf nedir?.. (*Ve'l-yevmi'l-âhir*) “Ahiret gününe inanmak.”

Şimdi bu ahirete inanmak en önemli, en kıymetli, insanlara en faydalı iman şûbesidir. Putlara tapanlar ahirete inanmıyorlarmış. Bizim arkadaşların kendi hayatlarında yaşadıkları bazı olaylardan da anlattıklarına göre, meselâ Amerika'da bir toplantı düzenlemişler. Haham, papaz ve müftüyü çağırılmışlar, konuşturmuşlar. Haham ahireti inkâr etmiş. Ben hayretler içinde kaldım.

Orada tabii, papaz çıkmış demiş ki:

“—Aziz kardeşim! Sen nasıl ahireti inkâr edersin ki, işte beraberce okuduğumuz Tevrat’ta, İncil’de, Ahd-i Atik, Ahd-i Cedîd, mukaddes kitapta şu ayet var, bu ayet var?..” diye, o bile razı olamamış.

Demek ki, ahirete inanmayan yahudiler var, ehl-i küfür var. “Her şey dünyadadır.” diyenler var. Bunların karşılığında Cenâb-ı Hak Teâlâ, kendisine imandan sonra, hemen ahirete imanı beyan buyuruyor. Bu önemini gösterir. Allah’a inanmak birinci önemli, temel iş; ondan sonra ahirete inanmak geliyor.

Ahireti inkâr etti mi insan, ne müslümanlık kalır, ne iman kalır, ne akıl, ne mantık kalır. Çünkü bilinmeyen bir şeyi, istikbâle ait bir şeyi, bir insanın kalkıp da inkâr etmesi, hakkı ve haddi değildir. “Yarın yağmur yağmayacak, yarın şöyle olmayacak!” veya “Bir asır sonra şu olmayacak, bu olmayacak...” diye kimse diyemez. Diyene de derler ki:

“—Nereden biliyorsun ya sen? Nasıl karar veriyorsun buna?..” Yâni bu inkâr delilli de değildir, bir belge gibi bir şey de yoktur. Binâen aleyh, ahirete iman, hiç kimsenin inkâr edemeyeceği bir şeydir; çünkü ileridedir. Kimsenin inkâra hakkı yoktur. İnkâr bilimsel olarak da doğru değildir, dînî bakımdan da doğru değildir. Hele Kur’an bakımından, hele sünnet yönünden hiç doğru değildir.

“—E pekiyi bazıları çıkıyor da, ‘İşte cennet de, cehennem de bu dünyada, ahirette bu dünyada...’ diyorlar?..”

Hayır! Öyle değil! (*Ve'l-ba'sü ba'de'l-mevti hakkun*) “Öldükten sonra dirilmek vardır.” Hesap vardır, mahkeme-i kübrâ vardır, cennet vardır, cehennem vardır.

İşte asıl mü'min insan, Allah'a inanır ve ahiret gününe inanır. En önemli iş bu... Ahirete inandığı için de, hesabı düşündüğü için de, sağlam müslüman olur. Ahirete inanmayan, sadece bu dünya var diyen, “Vur patlasın, çal oynasın... Bu dünyada ne yaparsam yanıma kârdır.” diye *epikürist* bir felsefeyle, zevkle, *hedonist* felsefeyle böyle ömrünü geçirir. “Nasıl olsa ben yaşayacağım kadar yaşayacağım; ondan sonra bir şey yok!” diye çok anarşist olur, çok bozguncu olur, çok bencil olur, çok zararlı işler yapar. Yâni zararları da çok ama, gerçek de değil, bilimsel de değil. Asıl dindar, asıl iyi insan hem Allah'a inanır, hem ahiret gününe aşk ile, sıdk ile, yakîn ile inanır.

g. Meleklerle İman

(*Ve'l-melâiketi*) “Meleklerle inanır.” Melekler nedir?.. Melekler Allah'ın kullarıdır ve onları çeşitli vazifelerle vazifelendirmiş, emretmiş; o vazifeleri yapıyorlar.

Şimdi, “Meleklerle de inanmaktır.” demekle yahudilere şöyle bir, “Siz bak bu yanlış da yapıyorsunuz!” diye bir işaret var. Çünkü yahudiler Cebrâil AS'ı düşman ediniyorlardı. Onu melek kabul etmek istemiyorlardı. Ama, Allah'ın ulu meleklerinden birisi. Mü'min insan melekelere de inanır.

“—E görmüyoruz...”

Görmüyoruz ama etrafımızda bir çok iş olup duruyor. Olduran Allah-u Teâlâ Hazretleri; vazifeliler melekler... Gözümüzü, kolumuzu, her âzâmızı, her eklemimizi bekleyen melekler var. Sağımızda, solumuzda hafaza melekleri var. Amellerimizi yazıyorlar, tesbit ediyorlar. Bunlar mahkeme-i kübrâda ortaya konulacak. İnsanların hesabı o mahkemede öyle görülecek, öyle belgelendirilecek. Yerdeki, gökteki bir çok olayları da yapan, götüren, Allah'ın böyle ulvî varlıkları var, görünmez varlıkları var. İman ediyoruz.

Görünmez ama, görüldüğü zaman da oluyor. Görülebilir duruma da geçebilirler. İstedikleri zaman insanın karşısına çıkarlar. İbrâhim AS'a misafir gibi gelmişler. Cebrâil AS Peygamber Efendimiz SAS'e, bir beyaz elbise giymiş kişi olarak çok kere gelmiş. Başka insanlar da görmüş, konuşmasını da duymuş. Olur yâni.

Görünebilirlik kabiliyeti de var, ama herkes göremez. Peygamber Efendimiz konuşup dururken, yanındaki hanımı Hatice Anamız göremiyordu. Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz ile dururken, Cebrâil geldiği zaman, “Allah'tan selâm getirdi sana.” diye söylüyordu ama, Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz göremiyordu.

Ama hakiki mü'min, hakîkî birr ü takva sahibi insan, meleklerle de inanır.

h. Kitaplara İman

Sonra, (*Ve'l-kitâb*) “Kitaba da inanır.” Kitap tabii, “Allah’ın kitap indirdiğine de inanır.” mânâsına bütün kitapları, bütün semâvî kitapları içine alan bir tâbir olabilir.

Yalnız burada bir şeyi de açıklamak lâzım: Biz bütün semâvî kitapların o zamanki, o peygambere indiği zamanki bozulmamış hâline inançlıyız. Yoksa kitap kaybolmuş, aslı ortada yok, sonradan birisi yazmış, “Bu işte odur!” demiş. O artık bilimsel bakımdan düşünülecek bir şey. İçindeki yazılan şeylerin bir kısmı doğru olabilir, bir kısmı da kişilerin katması olabilir.

Nitekim yüzlerce İncil’incümleleri birbirlerinden farklıydı. Demek ki, ana konularda bazı hatırdaki kalan şeyler tam tutuyor ama, bazılarını tam tutturamadıkları için farklılıklar olmuş. Bunlar elenmiş, İznik Konsülünde, milattan sonra 325 yılında; dört tanesi bırakılmış, ötekiler reddedilmiş. Bu arada Hazret-i Muhammed AS’ın ahir zaman peygamberi olduğunu açıkça beyan eden Barnaba İncili de reddedilmiş, dışlanmış. Halbuki, “Ahir zaman peygamberi Ahmed, Muhammed isminde Allah’ın sevgili, en sevgili peygamberi gelecek!” diye orada var. Bütün İncillerde de *Paraklitus* şeklinde var. Onlar da onu başka türlü, Rûhü’l-Kudüs veya Cebrâil gibi bir şeyle yanlış yorumluyorlar ama, var aslında...

Şimdi kitaplara inanırız ama, bozulmamış şekillerine inanırız. Yoksa bozuklarına inanamayız. Çünkü bozulduğu için, yanlış

noktaya götürür. Kur'an-ı Kerim, eski kitapların bütün hepsini toplayan, bütün hepsini temsil eden, hepsinin içindeki mânâları ihtivâ eden en son kitaptır. Yâni:

فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ

(البَيِّنَةُ: ٢)

(*Fîhâ kütübün kayyimeh*) (Beyyine, 98/3) Kur'an-ı Kerim içinde her türlü eski peygamberlere indirilmiş bilgiler de mevcut olduğundan, hepsinin temsilcisidir. Ona inanması lâzım! Bütün kitaplara inanıp, asıl Kur'an-ı Kerim'e inanması lâzım!

Çünkü asıl bilgiler, bozulmamış bilgiler, harfi bile değişmemiş bilgiler, ceylan derisine yazılmış, kürek kemiği üzerine yazılmış, şuraya yazılmış, buraya yazılmış... Bugüne kadar el-hamdü lillâh elimizde, müzelerde saklanan, Hazret-i Osman zamanından, Hazret-i Osman'ın kanı üstüne damlamış nüsha elimizde... Hazret-i Ali'nin eliyle yazdığı imzalı Kur'an-ı Kerim müzemizde, el-hamdü lillâh... Tabii bir mü'min, Allah'ın kitaplarına inanır.

i. Peygamberlere İman

(*Ve'n-nebiyyîn*) “Allah'ın gönderdiği mübarek peygamberlerine, kullara Allah'ın emirlerini bildiren vazifeli peygamberlere inanır.” Bir tanesini inkâr etse, olmaz. Allah'ın peygamberlerinin hepsine inanmak lazım!

Biz hepsine inanıyoruz. Başkaları, kendilerinkine inanıyor, kendilerinden başkasına ait olanları reddediyor. Öyle şey olmaz! Çünkü kendi kitaplarında da, kendi peygamberlerinden önce bazı peygamberler geldiğini okuyorlar ve kabul ediyorlar; Adem AS, Nuh AS, vs... diye. Binâen aleyh, kendilerinden sonra da hayat devam ettiğine göre, kendilerinden sonra da peygamber geldiğini inkâr etmemeleri lâzım ama, Hazret-i İsâ'yı inkâr etmiş mûsevîler... Ehl-i kitap Peygamber Efendimiz'e tâbi olmamış. Bir kısmı kabul edip müslüman olmuşsa da, bir kısmı eski haliyle kalmış, kaybetmiş.

Asıl dindar, iyi insan, birr ü takvâ sahibi insan, bütün peygamberlere inanır.

j. Malından Allah İçin Vermek

Başka?.. Bir ü takvâ sahibi insanın bir vasfı da: *(Ve âte'l-mâle alâ hubbihi)* “İyi insan o kimsedir ki Allah'a inandı, ahiret gününe inandı, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandı... O iyi insan, yani ideal dindar, en iyi dindar, kâmil dindar insan; malını sevgisi üzere yakınlarına, yetimlere, miskinlere, yolculara, dilenenlere verir ve esirlere verir.”

“Malını verir; *(alâ hubbihi)* onun sevgisi üzerine malını verir.” Buradaki onun sevgisinden maksat nedir, *hû* zamiri kime gidiyor?.. Bu Allah'a gidiyor ise; “Allah sevgisiyle, Allah aşkıyla, Allah'ın emrine itaat ediyorum diye, Allah'ı sevdiği için, Allah aşkı için, Allah rızası

için malını yakınlarına, yetimlere, miskinlere, yolculara, dilenenlere, esirlere verir.” İyi dindarın bir vasfı budur. Bu *hû* zamiri eğer mala gidiyorsa, yâni *alâ hubbi'l-mâl* ise;

“Malı sevdiği halde, parayı, pulu serveti, kazandıklarını sevdiği, benimsediği halde, Allah emretti diye verir.” mânâsına gelir.

Bu hususta hadis-i şerifler de var. Buhârî ve Müslim'in Ebû Hüreyre RA'dan rivâyet ettiğine göre:²

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَكْبَرُ أَجْرًا

قَالَ أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَاحِبٌ صَاحِبٌ

تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمَلُ الْغِنَى وَلَا تُمَهِّلُ حَتَّى

إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذَا وَلِفُلَانٍ

كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ

(خ.م.د.ن.ه.حم.خز.حب.هب.ق.هبعن أبي هريرة)

RS. 90 (*Câe racülün ile'n-nebiyyi salla'llàhu aleyhi ve sellem, fekàle: Yâ rasûla'llàh! Eyyü's-sadakati a'zamü ecran?*) Bir adam Peygamber SAS'e geldi:

“—Yâ Rasûlallah! Hangi sadaka sevap bakımından en büyüktür, en çok sevaplı sadaka hangisidir?” diye sordu.

Sadakanın cinsini sordu, ne şekilde verileceğini öğrenmek istedi, teferruatı bilmek istedi. “En güzel sadaka, en makbul sadaka, Allah’ın en sevdiği, en büyük sevap verdiği sadaka hangisidir?” dedi.

Peygamber Efendimiz şöyle cevap verdi: (*En tesaddaka ve ente sahîhun*) “Senin sıhhatliyken, gençken, yaşama ümidin varken verdiği sadakadır.”

(*Şahîhun*) *Şahîh* de, şuh sahibi. *Şuhh*, iki tane *ha* ile, cimrilik demek Arapça’da. Pintilik, cimrilik, eli sıkılık mânâsına bir kelime.

² Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.515, *Zekât 30/10*, no:1353; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.716, *Zekât 12/31*, no:1032; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.125, no: 3335; Buhârî, *Edebü’l-Müfred*, c.I, s.272, no:778; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.III, s.200; Tahavî, *Müşkilü’l-Âsâr*, c.II, s.317, no:696; Ebû Hüreyre RA’dan.

Lafız farkıyla: İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.903, no:2706; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.126, *Vesâyâ 12/3*, no:2865; Neseî, *Sünen*, c.VI, s.237, no:3611; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.231, no:7159; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.X, s.464, no:6080; Abdü’r-Rezzak, *Musannef*, c.IX, s.54, no:16321; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.III, s.255, no:3469; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.189, no: 7621, 7624; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.99, no:6438; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.103, no:2454; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.214, no:170; İbn-i Asâkir, *Mu’cem*, C.II, s.142, no:1360; Ebû Hüreyre RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VI, s.400, no:16250, 16279, 16280, 16282; *Câmiu’l-Ehâdîs*, c.V, s.91, no:3790 ve s.213, no:4008; c.VI, s.440, no:5507.

Bir de Farsça'da *şin-vav-hı* harfleriyle yazılan *şuh* vardır; o şen şakrak kadın mânâsına kullanılan bir başka kelime. Buradaki *şuh*, *ha* harfi şeddeli... *Şuhhun*, cimrilik demek. (*En tesaddaka ve ente sahîhun şahîhun*) “Sıhhatliken ve cimrilik hissi içinde varken verdiğin sadakadır.”

Evet insan sadakayı veriyor ama, bayağı yüreği cız ede ede veriyor çok kimse. Neden?.. Çünkü ne zahmetlerle kazandı. Para kazanmak kolay değil. Harcamakta eli zorlanıyor. (*Alâ hubbihî*), *alâ hubbi'l-mâl* mânâsına geliyorsa, malı sevdiği halde yine cimrilik hissini yenerek, Allah rızası için onu vermek oluyor.

“Sen sıhhatliken, içinde cimrilik hissi varken; (*tahşe'l-fakra*) fakirlikten korkuyorken, (ve *te'mülü'l-gınâ*) zengin olmayı umuyorken verdiğin sadakadır.” buyurmuş.

وَتَأْمَلُ الْبَقَاءِ

(*Ve te'mülü'l-bekà*)³ “Daha ölmem, yaşarım diye düşünüyorken...” diye bir rivayet de hatırlıyorum.

³ Müslim, *Sahîh*, c.II, s.716, *Zekât* 12/31, no:1032; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.126, *Vesâyâ* 12/3, no:2865; Neseî, *Sünen*, c.VI, s.237, no:3611; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.231, no:7159 Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.189, no:7621; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.99, no:6438; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.103, no:2454; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, C.II, s.142, no:1360; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.405, no:16279, 16280; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.VI, s.440, no:5507.

Çünkü, insan öleceği zaman, artık nasıl olsa bu mal bana kalmayacak diye, o zaman veriyor. Nitekim hadis-i şerifin devamında o geliyor:

(*Ve lâ tühmil*) “Sakın bu cömertlik yapmayı, hayır yapmayı, sadaka vermeyi ihmal etme, geriye bırakma; (*hatta izâ belegati'l-hulkùm*) canın boğazına geldiği zamana kadar geriye bırakma, tehir etme!” O ne zaman?.. İnsanın öleceği zaman, can boğazına geldi mi, ağzından çıkıp gidiverir. Ruhunu teslim etti mi, o zaman kıymeti kalmaz.

Şimdi yatağa yatmış, ölmek üzere, hâlet-i nezi'de... (*Kulte*) “O zaman dersin ki: (*Li-fülânin kezâ*) ‘İşte falanca tarlamı falancaya verdim, şunu verdim. (*Ve li-fülânin kezâ*) Akrabadan, çoluğumdan, çocuğumdan falanca kimseye de şunu verdim, bunu verdim.’ (*Ve kad kâne li-fülân*) Sen ona verdim, buna verdim diyorsun; ister de ister deme, zâten onun bunun olacak, zâten mirasçılara gidecek. Yâni, hayrını hasenatını o zamana tehir etme!” diye Peygamber Efendimiz tavsiye buyurmuş.

Bu hadis-i şerifi niçin okuduk?.. (*Alâ hubbihî*) Malın sevgisi içinde varken, adam cömertlik yapmışsa, güzel. Aferin ki cimrilik hissini yeniyor, Allah'ın emrini tutuyor ve vazifeyi yapıyor.

Sonra malı kimlere vereceği sıralanıyor. Malı kimlere verir insan, hayrı hasenatı kimlere yapar?..

1. Akrabalara Yardım

(Zevi'l-kurbâ) “Birincisi akrabalara...” Niye önce zikredildi?.. Çünkü en sevaplısı o. İnsanın yakınlarından, akrabalarından fakir varsa, önce ona vermek lâzım! Çünkü Peygamber Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyurmuş ki:⁴

الصَّدَقَةُ عَلَى الْمِسْكِينِ صَدَقَةٌ وَهِيَ عَلَى
ذِي الرَّحِمِ اثْنَتَانِ صَدَقَةٌ وَصَلَةٌ

(ش.حم.والدارمی،ت.ن.ه.خ.ن.ط.ب.ك.ق.ض.عن سلمان بن عامر؛ط.ب.عن أنس عن أبي طلحة)

RE. 217/14 (*Es-sadakatü ale'l-miskîni sadakatün*) “Bir miskin adama, fakir adama, kendisini geçindiremeyen, düşkün adama sadaka vermek bir sadakadır. (Ve hiye alâ zi'r-rahimi isnetân) Ama akrabaya,

⁴ Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.46, *Zekât*, no:658; Neseî, *Sünen*, c.V, s.92, no:2582; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.591, *Zekât* 8/28, no:1844; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.17, no:16272; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.488, no:1680; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.278, no:2067; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.132, no:3344; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VI, s.276, no:6211; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.87, no:8048; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.564, no:1476; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.239, no:3426; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.174, no:7524; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.49, no:2363; Hâmidî, *Müsned*, c.II, s.363, no:823; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.210; İbn-i Zenceveyh, *el-Emvâl*, c.III, s.135, no:1054; Selman ibn-i Âmir RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V, s.101, no:4723; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.161, no:3868; Enes ibn-i Mâlik RA'dan, o da Ebû Talha RA'dan.

Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.X, s.437, no:19627; İbn-i Sirin Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.346, no:15983; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.58, no:13783.

yakınlarından birisine tasadduk etmek, iki sadakadır. (*Es-sadakatü, ve's-sıleh*) İki tanenin birisi sadaka sevabıdır; birisi de sıla-i rahim, yâni akrabayı gözetme davranışının sevabıdır.” Binâen aleyh sevabı iki mislidir.

Yine bir rivayet burada, kaynaklarda kaydedilmiş ki, Meymûne Vâlidemiz RA'nın yanında büyüttüğü bir cariyesi varmış, onu sevap kazanmak için azâd etmiş. Peygamber Efendimiz'e sormadan, izin almadan kendi câriyem diye, kendi câriyesini azâd etmiş Meymûne Validemiz. Peygamber Efendimiz onun yanına geldiği zaman da demiş ki:⁵

أَشَعْرَتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنِّي أَعْتَقْتُ وَوَلِيدَتِي

قَالَ أَوْ فَعَلْتِ قَالَتْ نَعَمْ قَالَ أَمَا إِنَّكَ

لَوْ أُعْطِيَتْهَا أَخْوَالِكَ كَانَتْ أَعْظَمَ لِأَجْرِكَ

(بخ . طب . ق . عن ميمونة)

⁵ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.915, *Hibe* 55/14, no:2452; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.694, no:999; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.529, no:1690; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.332, no:260860; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.95, no:2434; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.132, no:3343; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXIII, s.440, no:1067; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XIII, s.20, no:7109; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.575, no:1513; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.238, no:3424; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.59, no:11108; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.179, no:4932; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IX, s.414, no:3737; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.IV, s.221, no:23; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.446, no:1548; Hz. Meymûne RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.668, no16399.

(*E şearte yâ rasûla'llâh, ennî a'taktü velîdetî*)
“Yâ Rasûlallah, hissettin mi, bildin mi ben cariyemi Allah rızası için azâd ettim?” demiş.

(*Kâle: Eve fealti*) “Öyle mi yaptın?” diye Efendimiz sormuş. (*Kâlet: Neam*) “Evet öyle yaptım.” deyince, bakın ne cevap veriyor Peygamber Efendimiz:

(*Emâ inneki lev a'taytihâ ahvâleki*) “Keşke o câriyeyi sen dayılarına verseydin ya; (*kâne a'zame li-ecriki*) senin sevap kazanman bakımından daha iyi olurdu.”

Neden?.. Sadakayı, iyiliği akrabaya yapmak bir sadaka sevabı kazandırıyor, bir de sıla-i rahim sevabı kazandırıyor ya; onun için. Bu sebepten de, iyi insan cömert insandır. İyi mü'min, aynı zamanda malını sevdiği halde, mal sevgisi, zenginlik arzusu olduğu halde böyle verendir. Ama ilk önce kime veriyor? Önce akrabasını gözetiyor. Tabii o sevgi Allah rızası için olunca, daha da güzel. Yâni *alâ hubbi'llâh*, Allah rızası için, o daha güzel tabii.

2. Yetimlere Yardım

Başka kimlere verilir sadaka?.. (*Ve'l-yetâmâ*)
“Yetimlere...” Yetim ne demek? Kendisini gözetecek, evi idare edecek babası olmayan kimse demek. Buluğa ermemiş küçük çocuğa yetim derler. Çünkü Hazret-i Ali Efendimiz RA'ın rivayet ettiği bir hadis-i şerifte, “Buluğa erdikten sonra, artık yetimlik biter.” buyruluyor. Çünkü çocuk eli başına ermiştir, kendi işini görececek duruma gelmiştir.

Babası olmadığı için, sıfat olarak yetimden sayılsa bile, hükmen yetimlik vasfı geçmiştir.

Alimlerden bazıları da diyorlar ki: “Büyük de olsa, küçük de olsa, bülüğa ermiş de olsa, babasızsa yetim yetimdir.”

3. Miskinlere Yardım

Demek ki paranın bir kısmı, hayırları kimlere yapılacak sıralanacak olursa; akrabalara, sonra yetimlere, sonra: (*Ve'l- mesâkîn*) “Miskinlere...”

Mesâkîn; i'si uzun olunca miskinler demek olur. *Mesâkin* diye i'si kısa olursa meskenler demek olur. İ'sinin uzunluğunu vurgulayarak söylemek lâzım.

(*Ve'l-mesâkîn*) Miskinlere. Neden?.. *Sükûn* kelimesinden geliyor bu miskin. Yâni, sükûnette çok ileri durumda. Neden?.. Hep insanların karşısında duruyor, bir şey de yapamıyor ondan. Yâni fakir demek. Bir hayli yoksul, fakir demek. Onlara verilir. Hiç bir şeyi yok çünkü...

4. Yolculara Yardım

Malı başka bir de kimlere verecek?.. (*Ve'bne's-sebil*) *İbn*, oğul demek; *sebil* de yol demek. *Ve'bne's-sebil* demek, “yol oğlu” demek. Acaba bu yol oğlundan maksat nedir?..

Birincisi; beldesinden çıkmış, seyahate girişmiş olan insan demektir. Yolculuk hali, ihtiyacı vardır; yemesi lâzım, yatması lâzım, otel lâzım,

lokanta lâzım! Ama onların olmadığı yerde de, birilerinin hayır yapması lâzım onlara!.. Çünkü, yanında bir şeyleri olsa bile kalmaz, biter. Fazla para alsa, soygun tehlikesi olur. Fazla yiyecek alsa, taşıma zorluğu olur. Yâni bu yolcuları da müslümanların gözetmesi lâzım!

Bir bu mânâyâ olabilir. Bir de *dayf* mânâsına, yâni eve gelen konuk mânâsına olabilir. Evine seni ziyarete gelen, senin evine konuk olarak aldığı kimse... Ona yapılan masraflar, ikramlar vs. o da güzel şey. O da kasdedilmiş olabilir. Yâni, *ve'bne's-sebîl* ya yolcu demektir, ya da konuk demektir.

5. El Açıp İsteyenlere Yardım

(*Ve's-sâilîn*) *Seele*'den geliyor. *Sâilîn* onun ism-i fâil sîgasının çoğulu. “İsteyenler, yâni el açıp, ‘Ben muhtacım, bana ver!’ diyenler.”

Hazret-i Ali Efendimiz'den —*radiya'llàhu anh ve kerrema'llàhu vecheh*— rivâyet edildiğine göre Peygamber SAS buyurmuş ki... Ne güzel oluyor el-hamdü lillâh, bu tefsir kitapları güzel, sağlam kaynaklar olunca, hem ayetleri öğreniyor insan, hem hadis-i şerifleri öğreniyor:⁶

لِلسَّائِلِ حَقٌّ وَإِنْ جَاءَ عَلَى فَرَسٍ

(د. ق. عن علي)

RE. 350/12 (*Li's-sâili hakkun ve in câe alâ feresin*) Ebû Dâvud isimli hadis alimi rivâyet etmiş: “El açıp isteyenin, dilenenin bir hakkı vardır, at üstünde gelse bile...”

Evet, olur ki at üstünde gelir ama, bir şeyi yoktur. Atı var ama, atı kesip de yesin mi yâni?.. Heybesi boş, bir şeyi yok... “At üstünde gelse bile, yine verin!” diyor Peygamber Efendimiz.

Bir başka hadis-i şerif daha çıkartmış, önümüzdeki kaynaklardan bir tanesi, Ümm-ü Büceyd RA demiş ki Peygamber Efendimiz’e:⁷

⁶ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.522, Zekât 3/33, no:1665; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.201, no:1730; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.109, no:2468; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.III, s.130, no:2893; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.XII, s.154, no:6784; İbn-i Ebî Şeybe, *Musanef*, c.II, s.353, no:9823; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.VII, s.23, no:12983, Hz. Hüseyin RA’dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.522, Zekât 3/33, no:1666; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.VII, s.23, no:12984 Hz. Ali RA’dan.

Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.XXII, s.203, no:535, Hirmas ibn-i Ziyad RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VI, s.346, no:15986; *Câmiu’l-Ehâdîs*, c.XVII, s.484, no:18678.

⁷ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.523, no:1667; Tirmizî, *Sünen*, c.3, s.52, no:665; Neseî, *Sünen*, c.V, s.86, no:2574; İmam Mâlik, *Muvatta’* (Rivayet-i Muhammed), c.III, s.424, no:932; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.382, no:27192; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.111, no:2473; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.166, no:3373; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.578, no:1524; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.XXIV, s.221, no:560; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.III, s.252, no:3461; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.177, no:7539; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.II, s.45, no:2355; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.II, s.72; Tahâvî, *Müşkilü’l-Âsâr*, c.X, s.197, no:3980; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.III, s.201; İbn-i Esîr, *Üsdü’l-Gâbe*, c.I, s.1428; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.VII, s.591, no:11065; İbn-i Abdi’l-Ber, *el-İstîâb*, c.I, s.624; Ümm-ü Büceyd RA’dan.

يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْمِسْكِينَ لَيَقُومُ عَلَيَّ بِأَبِي
فَلَمْ أَجِدْ شَيْئًا أُعْطِيهِ إِيَّاهُ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لَمْ تَجِدِي لَهُ إِلَّا
ظُلْفًا مُحْرَقًا فَادْفَعِيهِ إِلَيْهِ فِي يَدِهِ

(د . ت . ن . مالك ، حم . خز . حب . ك . طب . هب . ق . حل . عن أم بجيد)

(*Yâ rasûla'llah! İnne'l-miskîne leyekümü alâ bâbî felem ecid şey'en u'tîhi iyyâhü*) “Yâ Rasûlallah! Bazen bir dilenci benim kapıma geliyor, dikiliyor. Ben de evde ona verecek bir şey bulamıyorum.”

Öyle de olabilir. Zaten o devirde mal ve mülk, yiyecek çok bol durumda değildi şimdiki gibi. Ama o mübarekler, o yoksulluklar içerisinde bile birazcık bir şey oldu mu, birilerine verirlerdi. “Dilenci geldi, kapıda duruyor ama, verecek bir şey yok. Böyle oluyor bazen...” diye sormuş Peygamber Efendimiz’e.

(*Fekâle lehâ rasûlü'llâh SAS*) Rasûlüllah SAS Efendimiz de buyurmuş ki:

(*In lem tecidî illâ zılfen muhrakan*) Bu kelimeye baktım lügatta, çeşitli mânâları olan bir kelime. Ama iki tırnaklı hayvanların tırnaklarına deniliyor. Paça diyoruz ya biz, ayak kemiği. Yâni, “Yanık bir tırnak da mı bulamadın? Şöyle bir kıymetsiz şey de mi bulamadın? (*Fe'dfaîhi ileyhi fî yedihî*)

Yâni eline tutuşturacağın yanık bir tırnak, bir paça, bir kemikli et parçası da mı bulamadın?..”

Tirmizî rivâyet etmiş, sahih demiş. İmam Mâlik’in *Muvattâ*’ında da buna benzer rivâyetler var. Demek ki at üstünde de gelse, verilecek. Evde bir şey olmasa da, yine hiç olmazsa olandan řu kadar deyip verilecek.

6. Esirlere Yardım

Sonra kime verilir para?.. Böyle akrabaya verilir, yetimlere verilir, miskinlere verilir, yolcu veya konuklara verilir, dilencilere verilir... (*Ve fi’r-rikâb*) “Esarettekilere verilir.”

Bu esarettekilere vermek nasıl olur?.. İki şekilde olur. Meselâ; Hazret-i Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz parasını vermiş, Bilâl-i Habeři RA’ı esaretten kurtarmış. İşte ne kadar güzel bir hayır. Ömrü boyunca yaptığı ibadetlerden ne kadar ecir alacak Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz. Allah hepsinden râzı olsun...

Ya böyle olur. Ya da bazen köleler efendileriyle anlaşma yaparlardı. Bunlara *mükâteb* deniliyor. Efendiyle köle anlaşma yaptığı zaman, *mükâtebe* deniliyor bu anlaşmaya... Köle diyor ki,

“—Ben kaç para ederim, yâni kaç para istiyorsun benim bedelime?..”

“—řu kadar...”

“—Peki, bana müsaade et, ben bu parayı sana çalışarak ödeyeyim! Bir anlaşma yapalım, řu kadar zamanda, taksitle ödeyeyim!”

İşte böyle esirlere *mükâteb* denirdi. Bu tabii parasını ödeyemezse, esaretten kurtulmaz. Ödeyebilirse ay ay, veyahut belli zaman aralıklarıyla, o zaman kurtulur. Onlara yardım etmek de çok sevap. Çünkü hürriyetini kazanacak adam, esaretten kurtulacak.

Evet, bunlar böyle sadakanın kimlere verileceğini gösteren anahtar kelimeler. Sonra asıl iyi insan, iyi dindar başka ne yapar?.. Yâni Allah'a inanır, meleklerine, kitaplarına, peygamberlere inanır. Malı Allah aşkına veya içinde mal sevgisi olmasına rağmen akrabasına, yetimlere, miskinlere, yolculara, misafirlere, dilenenlere, esirlikten kurtulacak olanlara verir. Sonra başka ne yapar?..

k. Namazı Dosdoğru Kılmak

(*Ve ekâme's-salâh*) “Namazı ikâme eder.” Yâni, “İyi insan, Allah'ın sevdiği insan o kimsedir ki, namazı ikâme eder.”

Kâme ayağa kalkmak demek. *Ikâme* de bir şeyi kaldırmak veya doğrultmak demek. Kaldırmak mânâsıysa, “Namaz dinin direğidir.” deniliyor. Yâni çadırın direğini böyle yukarı kaldırırsan, çadır bir mekân olur, oda olur, oturursun. Direk tutar onu. Çadırın direğini indiriverirsen, çadırın bezleri yere serilir. Çadırın direği kırıldığı zaman, örtünün altında kalır insan.

İşte bunun gibi, namazı dosdoğru kılacak, ikâme edecek. Yâni, (*sallü's-salâh*) demiyor Allah Kur'an-ı Kerim'de; (*akîmu's-salâh*) diyor. “Namaz kılın!” demiyor; “Namazı dosdoğru yapın, yâni ikâme edin!” diyor.

Ya bu böyle ayağa kaldırmak mânâsına; ya da eğri bir şeyi doğrultmak demek. Yâni, “Yamuk, eğri büğrü yapmayın; dosdoğru kılın namazı! Eksiksiz, ta’dil-i erkânına riâyet ederek, farzlarıyla, vakitlerinde, âdâbına riâyet ederek güzelce kılın!” mânâsına. Yâni böyle kılın kimsedir.

I. Zekât Vermek

(*Ve âte’z-zekâh*) “Ve zekât veren kimsedir.” Yâni, “O kimse ki, zekâtı da verdi.”

Zekâtтан murad iki şey olabilir. Bir, zekât-ı nefis:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا

(الشمس: ١٠-٩)

(*Kad efleha men zekkâhâ. Ve kad hâbe men dessâhâ.*) [Nefsini tezkiye eden, kötülüklerden arındıran felâha ermiştir. Onu kötülüklerle gömen de ziyan etmiştir.] (Şems, 91/9-10) deniliyor. Nefsin zekâtı. Zekât aslında temizlemek demek... *Zekâtü-n-nefs*, nefsi temizlemek demek. Bu tezhîb-i ahlâkla, kötü huyları atmakla, kötü şeyleri atmakla olur. Yâni burada zekâtı da verir, yâni zekât görevini de yerine getirir demekse, nefsini ıslah eder mânâsına gelir diye müfessirler söylüyorlar.

Ama zâhir mânâsı, ilk hatıra gelen mânâsı: Malından Allah’ın emrettiği miktar zekâtına ayırıp, zekâtın verileceği yerlere onu verir.

Tabii yukarıda bir de malı verir dediği için, (ve *âte'l-mâle*) dediği için arkasına böyle *âte'z-zekâte* diye geçmesi, belki o nefsin zekâtını kastediyor diyenler, buradan bu noktaya gelmiş olabilirler.

Nefsin zekâtı, nefsi temizlemek demek; malın zekâtı da, malı temizlemek demek... Çünkü zengin, malın içinden zekâtı ayırıp vermezse, malı pis olur. Neden pis olur?.. Fakirin hakkı orada duruyor. Utanmadan, onca zenginliğine rağmen, bu kadar parası var, fakirin hakkını oradan çatır çutur yiyor. Olur mu?.. Olmaz. O fakirin hakkını oradan ayırıp fakire verdiği zaman, zekâtını malından ayırdığı zaman, mal temizleniyor. Onun için, böyle maldan bir miktarını ayırıp vermeye, *zekâtü'l-mal* deniliyor. Kelime anlamı, malı temizlemek demek... Yâni, insan o hayrı yaptığı zaman, malı temizlenmiş oluyor.

İnsan içinden kötü huyları attığı zaman da, nefsini temizlemiş oluyor. Ona da *zekât-ı nefis* deniliyor. İkisi de kastedilmiş olabilir diyor ulemâmımız, müfessirlerimiz. Her ikisi de zaten çok önemli. Nefsi terbiye etmek, kötü huyları atmak da, zâten ayet-i kerimelerde bildiriliyor.

m. Ahdine Riayet Etmek

(*Ve'l-mûfûne bi-ahdihim izâ àhedû*) “Ve ahdettikleri zaman, ahdini yerine getirenler.” Bir de, asıl iyilik kimin iyiliğidir?.. Ahd ettiği zaman ahdini yerine getirenlerin iyiliğidir.

Tabii ahd sözü, ahdine vefâ etmek sözü çok geniş anlamlı bir ibâredir. Yâni Allah'a karşı ahdini yerine getirmek, ona ibadet ve itaat etmek, emrini tutmak, Kur'an'a uymak, yasaklarından kaçınmak, Allah'ın kendisine yüklediği görevleri yapmak... Bunlar hep ahdine riâyetin içine girer. Bir de insanlarla işlemlerinde, ahdedtiği zaman sözünde durur.

Bir de nezreder. Meselâ; “Ben şu işi yaparsam, sınıfı birinci olarak bitirirsem bir kurban keseceğim!” der. Onu da yerine getirmesi lâzım! Biz şaka yapıyoruz. Birisi bize mutlu bir şey söylediği zaman bize, “Mâşâallah, tebrik ederiz. Ne icâb eder?” diye soruyoruz. Yâni kutlamak bâbında, “Çay mı, kebab mı, kurban mı, veyahut daha başka bir şey mi?..” diye lâtîfe yapıyoruz.

Ahdine riâyet çok önemli bir şey. Emanetleri yerine vermeye de girer ahdine riâyet sözü; sözü yerine getirmeye de, randevusuna gelmeye de şâmil olur. Çok geniş anlamlı bir şey... Bunun aksi de münafıklık alâmetidir. Ahdine riâyet etmemek münafıkların sıfatıdır. Münafıklar, Allah'ın sevmediği insanlar.

n. Fakirlikte, Hastalıkta ve Savaşta Sabretmek

Sonra, bu iyi dindar kimseler kimlerdir? (*Ve's-sâbirîne*) “Sabredenlerdir.” Bu *ve's-sâbirîne*, *men âmene bi'llâhi*'ye gidiyor, ta yukarıya, ayetinyukarısına'ma'tufoluyor. *Amaniyesâbirûn* değil de *sâbirîn* diye mansub şekliyle gelmiş?..

Sabretmenin önemine işaret etmek için ve medih, öğme mânâsı olduğu için, o maksatla *sâbirîn* diye gelmiş.

(*Ve's-sâbirîne fi'l-be'sâi ve'd-darrâi*) *Be'sâ*'da ve *darrâ*'da sabredenler..." *Be'sâ* ne demek?.. Kıtlık zamanı demek, fakirlik zamanı demek, yoksulluk demek. Yoksullukta, kıtlıkta sabrederler. *Darrâ* ne demek? İnsana gelen bir zarar; yâni hastalık veyahut herhangi bir zarar. İşte bu gibi durumlarda sabredenlerin birridir asıl birr...

(*Ve hîne'l-be's*) "Bir de savaş zamanında..." *Be's*, savaş demek. Yâni, kendisi fakirken de sabreder, hastayken de sabreder, savaşırken de sabreder. Her yerde sabırlı, sebatlı, tahammüllü... Bu çok medhedilecek, medhe şayan bir vasıf olduğundan, (*Ve's- sâbirîne fi'l-be'sâi ve'd-darrâi ve hîne'l-be's*) diye mansub gelmiş. Harb niye *be's* diye isimlendirilmiş? Çünkü, içinde çok sıkıntılar olduğundan dolayı.

Bu münasebetle, savaşta sabretmek, yâni düşmana direnmek ve düşmandan kaçmamak, arkasını dönmemek konusunda, bir güzel rivâyeti nakletmek istiyorum. El-Berâ ibn-i Âzib RA'dan rivayet edilmiş. Anlatıyor ki:⁸

⁸ Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1400, no:1776; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.XII, s.233, no:33282; Ebû Avâne, *Müsned*, c.IV, s.281, no:6762; Begavî, *Şerhü's- Sünneh*, c.VI, s.435; Berâ ibn-i Âzib RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.540, no:30206; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XXXIII, s.353, no:36395, 36414.

كُنَّا وَاللَّهِ إِذَا أَحْمَرَ الْبَأْسُ نَتَّقِي بِهِ وَإِنَّ
الشُّجَاعَ مِنَّا الَّذِي يُحَاذِي بِهِ يَعْنِي النَّبِيَّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

(م. عن البراء)

(Künnâ va'llâhi izâ ihmerra'l-be'sü nettakî
bihî, ve inne's-şucâa minnâ, ellezî yuhàzi bihî,
ya'nî nebiyyün salla'llâhu aleyhi ve sellem)

Bu hadis-i şerifi de hatırınızda iyi tutun!
Peygamber SAS'ı tanımakta, sevmekte ve
başkalarına anlatmakta lâzım olacak. El- Berâ
ibn-i Âzib RA diyor ki:

(Künnâ va'llâhi) “Vallâhi biz, (izâ ihmerra'l-
be'sü) savaş kızıştığı zaman...” *Ihmerra*
kızarmak demek, yâni kıpkırmızı olmak
demek. “Savaş kızıştığı zaman, (*nettakî bihî*)
Rasûlüllah'ı kendimize siper yapıyorduk.” Yâni
düşmandan onun yanına gelerek, kaçarak,
onun etrafında bulunarak korunuyorduk. Onun
yanında olduğumuz zaman, emniyette oluyoruz
diye, onun arkasında oluyorduk. (*Ve inne's-
şucâe minnâ*) “Bizden en cesur, en kahraman
kimse, o kimseydi ki, (*ellezî yuhàzî bihi*) Ancak
Rasûlüllah'ın hizasında olandı.” Yâni “Vay be!
Ne kahraman, ne kadar ileri derecede cesur!”
denilen kimse ne yapıyor? Ancak Rasûlüllah'ın
yanına kadar gelebilmiş. Önünde değil, daha
önde çarpışmıyor.

Demek ki, Rasûlullah SAS, o halîm, o raûf, o rahîm Peygamberimiz, Server-i Kâinât Efendimiz tam mert insandı.

Yâni her yönden, her sıfatı güzel olduğu gibi, tam mertti. Öyle korkak, ödle, çekingen, beceriksiz, güçsüz, kuvvetsiz insanlar vardır. Evet güzel şeyleri söyler ama, bir itersin, yıkılır yere... Kendisini savunamaz, koruyamaz.

Peygamber Efendimiz öyle değildi. Hakkı söyler, hayrı işler, sabreder; savaş zamanında da aslanlar gibi en önde çarpışırdı. Herkes onun gerisinde kalırdı. Ona sığınırldı. Onun gölgesine sığınırldı. Onun arkasına sığınırldı. İşte dindarlık, kâmil dindar olmak, Allah'ın sevgili kulu olmak, öyle yüzü sağ sola dönmekle değildir ey müslüman kardeşlerim!.. Asıl kâmil müslümanlık nasıl olur?.. Allah'a inanır kâmil bir insan. Meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inanır. Kesesinin ağzını açar. Malı sevse bile Allah aşkıyla, gözünü kırpmadan akrabasına, yetimlere, miskinlere, yolculara, misafirlere, dilenenlere, esârette olanlara malından harcar. Namazını dosdoğru kılar; namaz dinin direğidir çünkü. Zekâtını verir; çünkü zekât fakirin hakkıdır, malın içinde durması doğru değildir.

Bu mübarek insanların en önemli özelliklerinden birisi de, ahidlerine riâyet ederler. Çünkü ahde riâyet etmemek, sözünde durmamak münâfıklık alâmetidir. Ve fakirlikte, hastalıkta, her türlü güçlükte, savaşta sapasağlam sabrederler. Allah yolunda çarpışırlar. Müslümanlıklarını devam ettirirler.

Şimdi bu devirde bakıyoruz insanlara, biraz sıkıntı gördüler mi, hemen dinlerinde imanlarında zelzele başlıyor. Hemen yamuklaşmaya başlıyorlar. Hayır!.. Sağlam müslüman sabırlıdır, sebatlıdır.

(*Ülâike'illezîne sadakù*) “İşte bu sayılanlar, bu mübarek sıfatlara sahip olanlar, doğru olan, özü sözü doğru olan, gerçek dindar olan, kâmil, makbul insan olan bunlardır. (*Ve ülâike hümü'l-müttekùn*) Müttakîler de bunlardır.” *Müttakî*; Allah'tan korkan, sakınan, çekinen mânâsına geliyor. Haramlardan korunuyorlar. Her türlü emirleri, vazifeleri yapıyorlar.

Bu âyet-i kerimeyi güzelce öğrenin, ezberleyin! Bu âyet-i kerimede işaret edilen vazifeleri güzelce yapmaya çalışın ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin medhettiği, derinlemesine imanı sapasağlam olan, gerçek mü'minler olasınız, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!..

Allah yardımcınız olsun, tevfîkini refik eylesin, gayret kuvvet versin... Allah hepinizden razı olsun...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

27. 06. 2000 - AVUSTRALYA

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü